

Bijenwerk oktober / november

In deze uitgave van Imkernieuws aandacht voor:

- intro
- zijn de varroa's onder controle?
- zijn de voedselvoorraden toereikend?
- de winteropstelling van de kasten;
- het gebruik van de schuifladen in de winter;
- controle van de wintervolken en Winter-APK

Foto 1: amberboom (*Liquidambar styraciflua*)

Het wintervolk

Na de lang aanhoudende warmte van de afgelopen maanden is dan nu toch echt de herfst als aanloop naar de winter begonnen. De bijenvolken zijn weer terug van de heide. De avonden en nachten worden frisser, de neerslag valt frequenter en de open haarden kun je 's avonds weer ruiken.

Het nieuwe bijenvolk, dat de winter moet zien te trotseren, wordt in deze tijd van het jaar opgebouwd. De overlevingskansen en de uitwintering hangen sterk samen met de opbouw van een gezonde (!) winterpopulatie met voldoende voedselvoorraad. De inspanningen van de imker in de afgelopen weken vormen mede de basis van het succesvol overwinteren.

Als imker worstelen we vaak met vragen, zoals:

- Hebben de weersomstandigheden mee- of tegen gewerkt bij de varroabestrijding?
- Is de dosering juist geweest?
- Is de sterkte van de volken goed beoordeeld en zijn alle zwakke volken voor de inwintering verenigd?
- Zijn er voldoende oude moeren in de volken vervangen door jonge?
- Is het dit jaar gelukt 50% van de oude raten te vervangen?
- Hebben de volken het wintervoer snel en voldoende opgenomen?

Allemaal vragen, die bepalend zijn voor zijn voor de overlevingskansen van de volken.

Heeft u de varroa's voldoende onder controle?

De zomerbestrijding van de varroamijten, het hoofdgerecht van het 3-gangenmenu, ligt inmiddels, als het goed is, achter ons. Van verschillende kanten werd er opgemerkt dat de mijtenval na de zomerbehandeling lager leek dan vorig jaar. Als oorzaak werd vaak de trage ontwikkeling van het broednest in het koude voorjaar genoemd.

Een andere oorzaak zou kunnen liggen in de herhaalde warmtepieken van boven de 30 graden van de afgelopen zomer, mijten kunnen zich beter ontwikkelen bij gematigde temperaturen, maar het blijft gissen.

Om meer zekerheid te krijgen over de effectiviteit van uw uitgevoerde zomerbehandeling kunt u de natuurlijke mijtenval monitoren. Midden september telt u gedurende 3, 4 of 5 dagen de natuurlijke mijtenval. De gemiddelde mijtenval per dag moet onder de 6 mijten blijven.

In november en december mag er niet meer dan 1 mijt per dag vallen. In voorkomende gevallen moet de oxaalzuurbehandeling in december uitkomst bieden, maar daar over in de volgende Imkernieuws meer.

Hebben de volken voldoende reservevoer opgeslagen op hun zolder?

De voorraad wintervoeding is, als de bijen het verstrekte voer opgeslagen hebben, inmiddels op peil. Hiermee hebben onze volken voldoende koolhydraten tot hun beschikking om via hun energiehuishouding de temperatuur in de wintertros op peil te houden. Toch is het verstandig om eind september door middel van het liften van de kasten aan de onderkant (achter- of zijkant) te bekijken of er geen opvallend lichte kasten tussen zitten. Het verstrekte voer kan - in uitzonderingsgevallen - geleid hebben tot het aanzetten van een

Foto 2: voldoende wintervoorraad

broednest in plaats van een wintervoorraad.

Bij twijfel is er 1 manier om de voorraad echt vast te stellen, gewoon open maken en verzegelde ramen voer tellen. 1 dm² verzegeld voer bevat ca 370 gram voer, een volledig broedraam spaarkastformaat tussen de 2 en 2,5 kg. Een 1-BK volk heeft uiteindelijk ca 14 kg wintervoorraad nodig en een 2-BK volk ca 20 kg.

Hoe minder niet verteerbare reststoffen het voer bevat des te beter. De reststoffen worden tijdens de winterzit opgeslagen in de endeldarm van de bij. Alhoewel deze zeer flexibel is en veel afvalstoffen kan herbergen, kan dit bij een zeer langdurige winterzit leiden tot problemen.

In dergelijke gevallen laten de bijen hun ontlasting lopen op de ramen in de kast, die hierdoor besmet kunnen worden met allerlei infecties. Dit verschijnsel wordt roer genoemd. Vaak betekent dit ook het einde van het volk.

Heidehoning in en rondom het broednest bevat veel onverteerbare bestanddelen. Door na het thuiskomen van de heidevolken 1 a 2 broedkamerramen met honing direct naast het broednest te vervangen door uitgebouwde lege BK-ramen ondervangt men het risico op roer. De ingehangen ramen worden tijdens het inwinteren gevuld met fructose en glucose uit het verstrekte voer. Deze voorraad, direct aansluitend op het broednest, wordt in de vroege winterperiode het eerst aangesproken. Opname van heidehoning in de periode februari/maart is geen probleem meer vanwege de toegenomen vlieg mogelijkheden in die periode, zodat ze hun endeldarm kunnen legen.

Alles waar "te" voor staat, is niet goed

Te veel voeren kan ook. Overdaad schaadt ook onze bijen. Voor de warmtehuishouding in de wintertros hebben bijen lege uitgebouwde cellen nodig. Tenminste 3 raten met handgrote vlakken met open niet gevulde cellen zijn nodig om de wintertros ruimte te bieden om samen te klitten. Bijen bezetten ook deze open cellen, zodat er een dichte opeengepakte massa gevormd wordt, die zichzelf voldoende warm houdt.

Te veel voeren of te veel voer veroorzaakt door een langdurige late heide- of springbalsemiendracht kan het broednest nagenoeg volledig "verhoningen", hetgeen ten koste kan gaan van de opbouw van de langlevende winterbijen. Dit fenomeen resulteert soms in zwakkere volken in het voorjaar.

De winteropstelling van de kasten

Een enigszins tegen de winterse weersomstandigheden beschermde standplaats verdient de voorkeur. Plaats de kasten enigszins hellend naar voren, zodat het condenswater de kast uitloopt en niet aan de achterkant van de bodem blijft staan. Het voorkomt aantasting van het hout, indien u van houten kasten gebruik maakt. Dode bijen en mul blijven ook in het water achter, dit geeft kan op schimmelvorming en infecties.

Verklein de vliegspleten met het oog op muizen, 7 mm is de maximale hoogte om deze indringers buiten te houden.

Foto 3: Zonnebloemen

Foto 4: Kleine vuurvinder op struikheide

Wel of geen schuifladen

In een bijenstal met vlakke dichte houten tafels, waarop de bijenkasten staan, mogen de schuifladen achterwege blijven. Het bevordert het drogen van de binnenwanden van de kasten bij condensvorming en voorkomt hiermee schimmelvorming op de kantramen.

Bij bijenkasten, die in het open veld een halve meter vanaf de grond op balken staan, kan de trekkracht van sterke oostenwind, leiden tot een verhoogd voer gebruik. In die gevallen kan de schuiflade beter geplaatst blijven. Bovendien geeft het de gelegenheid de natuurlijke en gedwongen (na de oxaalzuur behandeling) mijtenval permanent te monitoren.

Controle van onze nieuwe wintervolken

Door gebruik te maken van plastic afdekfolie of plexiglas afdekplaten kunnen de volken regelmatig tijdens het winterseizoen gadeslagen worden. Bij houten kasten dient er wel extra isolatiemateriaal aan de binnenkant van het dak geplaatst te worden, dit voorkomt de vorming van koudebruggen. Als isolatiemateriaal voldoet bijv. steenwol en piepschuim e.d.

Proefondervindelijk is gebleken dat de bijen de plastic afdekking aan de onderkant droog houden. Gedurende de winter zit de bovenkant van de wintertros vaak tegen het geïsoleerde plastic aan. Het beeld van de straatjes bijen, dat de imker aantreft, is vaak vele maanden hetzelfde. Hetgeen duidt op een stabiele winterzit. Bij strenge kou is de wintertros compacter en bij hogere buitentemperaturen komen de bijen los van de tros.

Eind oktober/begin november is de winterpopulatie vrijwel volledig opgebouwd. Met deze bijen moet de kolonie de winter kunnen trotseren. Hiervoor moeten tenminste 5000 langlevende bijen aanwezig zijn. Aangezien een deel van deze populatie (tot 30%) tijdens de winterzit overlijdt, is vooral deze lange winterzit een risicovolle onderneming voor bijenvolken.

Zorg daarom voor de inwintering van sterke wintervolken en controleer eind oktober of het nieuwe volk inderdaad nog net zo sterk is, als verwacht mag worden op grond van de voorgaande controle. Door

allerlei omstandigheden kan het proces van de vorming van winterbijen verstoord zijn. Worden er (te) kleine volken aangetroffen, overweeg dan deze alsnog samen te voegen. Hang de ramen broed van de 2 volken tegen elkaar en vul de kast aan met de ramen verzegeld voer. Voorzorgsmaatregelen met kranten kunnen in november achterwege blijven.

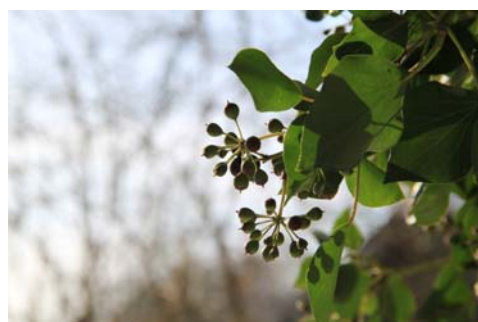

Foto 5: uitgebloeide klimop

Winter APK

Het lopende onderzoek "[Winter APK voor bijenvolken](#)", waarover in BIJENhouden en Imkernieuws is gepubliceerd, probeert proefondervindelijk vast te stellen of met de vereniging van zwakke volken vlak voor de winter wintersterfte kan worden voorkomen of kan worden verminderd. Bedenk hierbij dat het om een proef gaat, garanties op succes kan het onderzoeksteam u niet geven. U kunt zich alsnog aanmelden via: winterbijen@gmail.com

